

Magdalena
Skoblar

Humor i konstruktivna kritika – doktorski studij u Velikoj Britaniji

Visokoškolsko obrazovanje u Ujedinjenom Kraljevstvu sastoji se od dva različita, ali kompatibilna sustava: jedan se primjenjuje na tlu Engleske, Walesa i Sjeverne Irske, a drugi se provodi na sveučilištima u Škotskoj. Oni zajedno čine brojku od oko sto sveučilišta te potencijalnim studentima pružaju širok izbor mjesta i kvalitete studiranja. Na većini od njih može se upisati doktorski studij povijesti umjetnosti. Osim sveučilišta, visokoškolske obrazovne stupnjeve mogu dodjeljivati i ostala tijela, poput instituta i koledža pri Sveučilištu u Londonu, od kojih su za povijest umjetnosti najrelevantniji *The Courtauld Institute of Art* i *Birkbeck College*.

Bolonjska reforma, koju je pristala provesti većina europskih zemalja, zapravo slijedi obrazovni model Velike Britanije i Irske, koji se u njima primjenjuje već dugi niz godina. Sukladno njemu, doktorski studij traje tri godine, uz mogućnost produžetka na još jednu, četvrtu godinu, ukoliko doktorandu za dovršetak pisanja disertacije objektivno treba još vremena. Osim redovitoga trogodišnjeg studija kandidati koji su zaposleni mogu upisati izvanredni studij (tzv. *part-time*) koji traje šest godina. Većina sveučilišta koja nude doktorske studije očekuje da kandidati imaju završen poslijediplomski magistarski studij.

Na izbor sveučilišta najviše utječu njihova reputacija, uvjeti za rad te prestiž relevantnog odsjeka. Pri tome se kandidati najviše oslanjaju na rang-liste sveučilišta i disciplina (tzv. *league tables* i *subjects tables*) koje objavljuju

ozbiljne dnevne novine poput *The Timesa*, *The Sunday Timesa* i *The Guardian*a, a koje se temelje na statističkim podacima dobivenim od mjerodavnog tijela (*The Higher Education Statistics Agency*). Na napredovanje na rang-listama utječe nekoliko parametara poput, primjerice, omjera nastavnika i studenata. Što je taj omjer manji, kao u slučajevima na Oxfordu i Cambridgeu, kad jedan nastavnik radi sa samo nekoliko studenata, to je sveučilište uspješnije. Na rangiranje sveučilišta utječe i kvaliteta istraživanja kojima se bavi nastavni kadar te provedene službene ankete o zadovoljstvu među postojećim studentima. Kad je riječ o studiju povijesti umjetnosti, najprestižnija ustanova na kojoj se on provodi je *The Courtauld Institute of Art*, iza kojeg slijedi odsjek za povijest umjetnosti u Cambridgeu, a potom onaj u Oxfordu.¹ Rang-liste u Velikoj Britaniji postoje već 15 godina, a odražavaju natjecateljski duh i tržišnu logiku po kojoj su studenti klijenti koji plaćaju određenu svotu za određenu uslugu, u ovom slučaju visokoškolsko obrazovanje. Za razliku od hrvatskih, britanski su studenti mobilniji i gotovo nikad, već na dodiplomskoj razini, ne studiraju u gradu u kojem su odrasli a mobilnost je prisutna i na magistarskom i doktorskom studiju.

¹ Nakon njih, u prvih deset su odsjeci za povijest umjetnosti na sveučilištu u St Andrews u Škotskoj, na University College London, te u Edinburghu, Warwicku i Yorku. Podaci za 2008. godinu prema rang listi za discipline povijest i povijest umjetnosti iz *The Guardian*a i *The Good University Guide*.

Rang-liste u Velikoj Britaniji postoje već 15 godina, a odražavaju natjecateljski duh i tržišnu logiku po kojoj su studenti klijenti koji plaćaju određenu svotu za određenu uslugu, u ovom slučaju visokoškolsko obrazovanje. Za razliku od hrvatskih, britanski su studenti mobilniji i gotovo nikad, već na dodiplomskoj razini, ne studiraju u gradu u kojem su odrasli a mobilnost je prisutna i na magistarskom i doktorskom studiju.

Raspisivanje natječaja za doktorski ili magistarski studij ne postoji jer sveučilišta imaju rok do kojeg se svake godine primaju prijave kandidata. Taj rok najčešće je postavljen najmanje osam mjeseci prije početka prve akademske godine a sve informacije vezane uz prijavu, zajedno s formularom za prijavu, nalaze se na internetu. Osim ispunjena formulara prijava za doktorski studij mora sadržavati i preporuke, prijedlog istraživanja, popis pročitane literature koja se odnosi na područje istraživanja, uzorke iz pisanih radova, životopis te prijepise ocjena i diploma. Svi strani studenti moraju priložiti dokaz o poznavanju engleskog jezika, isključivo u obliku kopije rezultata ispita po IELTS-u. Pristigle prijave razmatra odsjek i kandidatu dodjeljuje mentora te mu Ured za postdiplomske studente upućuje službenu ponudu mjesta na sveučilištu. Ona je bezuvjetna za kandidate koji su dokazali da mogu financirati troškove studiranja i smještaja već prilikom prijave, dok je za studente koji to nisu dokazali, iz razloga što su se istovremeno prijavili negdje drugdje ili zbog iščekivanja rezultata natječaja za stipendije, ta ponuda uvjetna i isteže nakon određenog roka.

Troškovi su doktorskog studija u Velikoj Britaniji visoki a strani studenti koji dolaze iz zemalja izvan Europske Unije plaćaju dvostruko više školarine od domaćih i europskih studenata. Jednako tako, iako Velika Britanija ima dobar, dinamičan i natjecateljski sustav stipendiranja koji omogućava većini britanskih doktoranda studiranje uz pomoć državne stipendije (dodjeljuje ju *Arts and Hu-*

manities Research Council) koja pokriva troškove školarine i troškove života, studenti izvan Unije imaju ograničenu ponudu stipendija, od kojih je jedina državna stipendija *Overseas Research Student Awards Scheme*, a ostale ovise o pojedinim sveučilištima.

Nakon upisa na sveučilište, koji se obavlja preko interneta, doktorant dobiva sva studentska prava a izdaje mu se studentska kartica s jedinstvenim ispitnim brojem te korisničko ime i privremena lozinka uz pomoć kojih pristupa u sve sveučilišne korisničke račune. Akademska godina počinje u listopadu a sastoji se od tri semestra razdvojena božićnim, uskrsnim i ljetnim praznicima.

Osnovna karakteristika dokorskog studija u Britaniji jest samostalno istraživanje i rad s mentorom. Nastava se na doktorskom studiju ne izvodi, ali odsjek organizira događanja na koja poziva doktorande. Radi se uglavnom o istraživačkim seminarima na kojima gostuju predavači s drugih sveučilišta, praktičnim radionicama koje se bave vještinama poput fotografiranja, upotrebe kompjuterskih programa (npr. *Photoshopa* i *Endnotea*), prenošenjem iskustava starijih kolega u vezi s objavljivanjem radova i nastavkom karijere te jednodnevnim simpozijima koje organiziraju katedre odsjeka. Ukoliko to žele, doktorandi mogu sudjelovati u izvođenju nastave na diplomskom studiju, za što budu i plaćeni. Time se, kao i na američkim sveučilištima, omogućuje mobilnost asistenata u nastavi i raznolikost u izvođenju nastave jer asistent nije zaposlenik sveučilišta, niti se smatra da će on ili ona jednog dana

naslijediti svojeg mentora. Takva praksa, koja je u Hrvatskoj, nažalost, ukorijenjena, u Velikoj je Britaniji nezamisliva.

Rad s mentorom podrazumijeva redovite individualne konzultacije, a nekoliko puta godišnje doktorand se sastaje i s komisijom. Način na koji se odvija rad s mentorom ovisi o mentorovim osobnim preferencijama pa on može biti orijentiran na mjesečne susrete, za koje doktorand mora predavati napisane dijelove istraživanja nekoliko dana prije sastanka ili, pak, sastanke na kojima se raspravljaju problemi na koje je doktorand dosad naišao, dok se pisani dijelovi predaju rjeđe. Po završetku svakog sastanka mentor ispunjava posebni formular koji bilježi mjesto, datum i temu sastanka te buduće ciljeve i datum sljedećeg sastanka. Susret s komisijom, koja se može sastojati od jednog ili dva člana uz mentora, zahtjevniji je a osim određene količine teksta koju doktorand mora predati, svaki se put prilaže i okvirni sinopsis, plan istraživanja po semestrima i popis pročitane literature. Na tom sastanku razgovor s doktorandom vodi član komisije koji nije mentor, daje konstruktivnu kritiku dosad učinjenog i sugerira kojim se dijelovima treba temeljitije pozabaviti. Od doktoranda se očekuje da obrazloži svoje mišljenje o pojedinom problemu i da reagira na kritiku koristeći se valjanim argumentima. Time se doktorandovo istraživanje zapravo izlaže kritičkom preispitivanju, čime se nagoviješta i razvija oblik komunikacije koji se primjenjuje na obrani disertacije. Pred kraj sastanka s komisijom doktorand ostaje nasamo s članom komisije i izražava svoje zadovoljstvo ili nezadovoljstvo mentorom.

Doktorski studij ocjenjuje se na temelju disertacije koja ne smije imati ni manje ni više od 90,000 do 100,000 riječi, bez bibliografije i podataka koji obuhvaćaju izvore i katalog. Postupak obrane započinje nakon što su disertaciju pročitali po jedan unutarnji i vanjski ocjenjivač koje formalno imenuje Vijeće odsjeka za poslijediplomske studije, najčešće na prijedlog mentora uz dogovor sa studentom. Njima se predaje meko uvezana

disertacija i zakazuje se datum obrane koja je zatvorenog tipa. Budući da je obrana zapravo oblik usmenog ispita, na kojoj mentor može prisustvovati jedino kao tihi svjedok, ocjenjivači sastavljaju zajedničko izvješće nakon obrane. Ovisno o njihovoj ocjeni koja određuje treba li doktorand nešto izmijeniti u disertaciji i što točno treba mijenjati, doktorand mora unijeti promjene u određenom roku te napokon predati tvrdo uvezanu disertaciju za odsjek i knjižnicu. Ovisno o količini i prirodi tih izmjena, od doktoranda se može tražiti i ponovna predaja i obrana disertacije.

Od uvjeta za rad koji stoje na raspolaganju doktorandima povijesti umjetnosti na britanskim sveučilištima najvažniji su dobro opskrbljene knjižnice s izravnim pristupom knjigama na policama, brza i jednostavna međuknjižnična posudba, pristup JSTOR-u te *online* bazama podataka, a istraživački rad olakšava i brzi internet na brojnim sveučilišnim računalima te bežični internet u knjižnicama i studentskim društvenim prostorijama. Osim toga, digitalizacijom postupaka i praktičnim korištenjem interneta, većina stvari može se obaviti bez gubljenja vremena pred vratima tajništva i referada. Jednako tako, doktorandi su elektroničkom poštom, putem *mailing* lista, redovito obavještavani o događanjima na matičnom odsjeku i u sveučilišnim istraživačkim centrima te ukoliko se nešto ne odvija po planu.

Čini mi se značajnim naglasiti da sve navedene aspekte doktorskog studija u Velikoj Britaniji prate i brojna neslužbena događanja poput semestralnih zabava, druženja uz čaj i kavu te zakuski nakon tjednih gostujućih predavanja, na koje odsjek aktivno potiče doktorande. Uz to, najveći broj akademskih diskusija, predavanja i bilo kojeg oblika komunikacije, što uključuje i stresne sastanke s komisijom, odlikuje humor koji nikad nije neprimjeren ni uvredljiv.

Na kraju, ne mogu odoljeti iznošenju nekoliko osobnih zapažanja koja se temelje na vlastitom iskustvu. Iako doktorand u Velikoj Britaniji stalno mora zadovoljavati određene ciljeve i rokove te je tako izložen

stalnom pritisku, za svakog tko se istinski želi baviti strukom status istraživača koji ima svaki doktorand predstavlja izvor zadovoljstva. Poticanje studenta na razmišljanje i konstruktivnu kritiku utkano je u britansko visoko školstvo i predstavlja najvažniji razlog zašto se na britanska sveučilišta svake godine prijavljuje velik broj stranih studenata. No, nije samo sloboda akademskog promišljanja ono što doktorski studij u Velikoj Britaniji čini privlačnim. Čitav niz čimbenika koji je, kako se meni čini, povezan s mentalitetom, pridonosi uglavnom pozitivnom iskustvu.

Prije svega mislim na profesionalnost administrativnog i akademskog osoblja, koje odgovara na svaku elektroničku poruku i spremno je ljubazno pomoći, a onda i na njihovu pristojnost u svakodnevnom ophođenju bilo formalne, bilo neformalne prirode. Iako nijedan mentor i nijedan studij nisu savršeni, no biti kvalitetan i ne mora značiti biti savršen, mislim da se doktorski studij u Velikoj Britaniji isplati i svakome bih preporučila barem kratki boravak na jednom od britanskih sveučilišta. ✕

SUMMARY: HUMOUR AND CONSTRUCTIVE CRITISIM - DOING A PHD IN THE UNITED KINGDOM

The article gives a general overview of the postgraduate study for a PhD degree in History of Art in the United Kingdom. It provides information about the application process, the way the research project is supervised and

mentions other postgraduate experiences such as the opportunity to teach and develop transferable skills by attending workshops and departmental research seminars.

